

Informacija apie Lietuvos paramą vystymuisi 2009 m.

„mūsų valstybė lyderiaus lyčių lygybės klausimais“¹

Dalia Grybauskaitė, Lietuvos Respublikos Prezidentė

Paramos apimtys

Lietuvos Respublika patvirtino sieksianti įvykdyti stojimo į ES metu duotus įsipareigojimus ir 2010 m. skirti paramai kitų šalių vystymuisi 0,17 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų, o 2010 m. - 0,33 proc. 2009 m. šalies Vyriausybė paramai vystymuisi skyrė 104 milijonus litų. Tai sudaro 0,11 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų. Skaičiuojant absoliučiais skaičiais, pernai Lietuvos parama nukrito žemiau 2007 m. lygio. Bet nors 2009 m. paramai skirta suma sumažėjo net 15 milijonų litų nuo 119 mln. 2008 m. iki 104 mln. 2009 m., skiriama paramai procentinė nacionalinių pajamų dalis išlieka ta pati - 0,11 proc. jau trečius metus iš eilės. Žinoma, tai yra finansų krizės poveikio pasekmė. Be to, reikia pastebėti, kad į Lietuvos paramą buvo įskaityta ir parama Lietuvoje studijuojantiems užsienio šalių studentams. Jei Lietuva nori pasiekti savo 2010 m. tikslą, asignavimus paramai Vyriausybė turi padidinti nuo 104 mln. litų iki 160 mln. litų.

Pripažįstant Lietuvos Respublikos Vyriausybė pastangas, negalima pamiršti, kad per ateinančius metus reikės daugiau pastangų ir ženkliai padidinti asignavimus, kad 2015 m. būtų pasiektas tikslas 0,33 proc.

Paramos kokybė

Didžioji Lietuvos paramos dalis besivystančias šalis pasiekia per įnašus į Europos Komisiją ir kitas tarptautines organizacijas. Specialistai šią paramos formą vadina daugiašale parama. Greta daugiašalės paramos, Lietuva vykdo dvišalę nacionalinę vystomojo bendradarbiavimo politiką ir skiria lėšų kitose šalyse vykdomiems projektams projektams 5 prioritetiniuose sektoriuose: demokratijos stiprinimo, žmogaus teisių, gero valdymo ir įstatymo viršenybės, ekonominės plėtros, eurointegracijos procesų bei administracinių gebėjimų stiprinimo. Turint santykinai mažą dvišalės vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos biudžetą (6,7 mln. litų, kuriuos administruoja Užsienio reikalų ministerija), skaidyti asignavimus į grupes pagal prioritetus laikoma netikslinga.

¹ www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prezidente-lietuva-lyderiaus-lyciu-lygybes-klausimais-56-76004

Paramos vystymuisi srityje dirbančios nevyriausybinės organizacijos siekia, kad Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikoje būtų daugiau atsižvelgiama į lyčių lygybės klausimus. 2009 m. gruodį duris atvėręs Europos lyčių lygybės institutas² ir pasiruošimai Lietuvos pirmininkavimui Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijai (ESBO) sudaro puikias sąlygas veikti ir padaryti pokyčius lyčių lygybės sektoriuje. Pilietinės visuomenės organizacijos tikisi pasinaudoti šia galimybe ir įtraukti lyčių lygybės užtikrinimo klausimus į pradėtą rengti Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymą.

Lietuvoje dar nėra atskaitomybės ir poveikio vertinimo mechanizmų, kurie užtikrintų, kad mūsų šalies parama taptų veiksminga priemone kovojant su skurdu ir skatinant vystymąsi. Paramos vystymuisi projektai finansuojami iš viešųjų lėšų, bet atskaitomybė dar netapo viešos diskusijos tema. Parama vystymuisi dažniausiai laikoma užsienio politikos instrumentu. Vyriausybė neinicijuoja vystomojo bendradarbiavimo politikos ir programų vertinimo, taip stabdydama demokratinio valdymo ir atskaitomybės pažangą.

Vyriausybė turėtų pasistengti padidinti skaidrumą ir suteikti daugiau informacijos apie vystomojo bendradarbiavimo politiką ir paramai skiriamų lėšų panaudojimą. Informacija, dabar prieinama internete, jau nebepakankama: veikos aprašytos, bet be analitinių duomenų. Pvz., vis dar nėra paprastos lentelės, kurioje šalia projekto pavadinimo būtų nurodyta jo įgyvendinimui skirta pinigų suma. Neturint šių duomenų, sunku stebėti Lietuvos paramos vystymuisi raidą.

Lietuvos parama vystymuisi nukreipta į tas šalis, kuriose ji turi santykinį pranašumą. Pagrindinės paramos gavėjos yra šios šalys: Afganistanas, Gruzija, Baltarusija, Moldova ir Ukraina. Paramos sektoriai atspindi Europos kaimynystės politiką³, bet per mažai nukreipti į kovą su skurdu. Šį faktą patvirtina ir tai, kad Lietuva paramą skiria dažniausiai kaimyninėms šalims. Tarp Lietuvos šalių partnerių yra tik viena šalis iš taip vadinamų mažiausiai išsivysčiusių kategorijos: tai Afganistanas. Afganistanui Vystomojo bendradarbiavimo programoje buvo skirta 2,6 mln. litų iš bendros 6,7 mln. litų sumos, bet šios šalies pasirinkimą partneriu vystymuisi skatinti lėmė politiniai motyvai visų pirma.

² <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=732&langId=en>

³ http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm

Lietuvos nevyriausybinės organizacijos ragina savo šalies Vyriausybę:

- Nustatyti aiškius geografinių ir tematinių prioritetų pasirinkimo kriterijus kuriant Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymą, pakeisiantį „Lietuvos Respublikos vystomojo bendradarbiavimo 2006 – 2010 m. politikos nuostatas“.
- Įtvirtinti teisės aktuose nuostatą, užtikrinančią paramai skiriamos paramos stabilų augimą, kad būtų pasiektas nacionalinis tikslas: 0,33 proc. BNP 2015 m.
- Užtikrinti susitikimus su pilietinės visuomenės organizacijomis vystomojo bendradarbiavimo politikos kūrimo procese ir suformuluoti lyčių lygybės ir seksualinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių strategiją.
- Pradėti nepriklausomą Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo programos rezultatų vertinimą ir pavišinti ataskaitas.
- Teikti paramą vystymuisi vadovaujantis skurdo mažinimo tikslu ir užtikrinti pakankamą papildomą - ne iš paramai vystymuisi skiriamų lėšų - finansavimą klimato kaitos ir saugumo sektoriams.

